

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE ÇEVRE BİLİNCİNİN
KAZANDIRILMASINDA ÇEVRE EĞİTİMİNİN ROLÜ: EKOLOJİ
TEMELLİ YAZ KAMPI PROJESİ ÖRNEĞİ****THE ROLE OF ENVIRONMENTAL EDUCATION IN GAINING
ENVIRONMENTAL AWARENESS FOR ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS:
THE SAMPLE OF ECOLOGY BASED SUMMER CAMP PROJECT**

*Abdullah KARATAŞ**
*Gökçe ASLAN***

Özet:

Yaşadığımız yüzyıl içinde doğal kaynakların hızla tükenmesiyle bağlantılı olarak ortaya çıkan çevre sorunları artık küresel boyutta etkilerini göstermektedir. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında ulusların ekonomik yönden yükselme yarışlarında bir araç konumuna indirgenen çevre değerleri bilinçsizce kullanılarak âdeta yok edilmeye mahkum edilmektedir. Oysa insanlar bu umursamaz tavırlarıyla âdeta kendi bindikleri dalı kesmektedirler. Çünkü sınır tanımayan küresel çevre sorunları, tüm insanların ortak sorunu olarak insanlığın geleceğini tehdit etmektedir. Daha sağlam bir insan-doğa ilişkisinin yapılandırılmasında ise insanlara öncelikle çevre eğitimi ile çevre bilincinin kazandırılması gerekmektedir. İnsanları parçası oldukları doğa ile barıştıracak, onlara doğa ile yaşamının uyumunu kavrayabilecek bir etkinlik olarak Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK iş birliği ile 2011 yılında gerçekleştirilen Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi böyle bir bilinçlendirme faaliyetine örnek olarak gösterilebilir. Yapılan bu ve benzeri projeler, öğrencilerle beraber onların öğretmenlerine de çevre bilinci kazandırarak pek çok sorunun aşılmasında anahtar rol oynayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Eğitimi, Çevre Bilinci, Öğrenciler, Öğretmenler.

Abstract:

The century we live in, the environmental problems that arise in connection with the fast depletion of natural resources now show their effects globally. Especially after the Industrial Revolution, people were reduced the environmental values to vehicle position in their economically enrichment race and these values were used unconsciously and doomed to extinction. However, these people don't know that they have been chopping down their own branch with their unconcerned attitudes. Uninhibited global environmental problems threaten the future of

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Ana Bilim Dalı - Ankara abdullahkaratas3@gmail.com

** Arş. Gör., Msc. Niğde Üniversitesi Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Yüksekokulu - Niğde gokceaslan@gmail.com

humanity as a common concern of all people. For constructing a more healthy human-nature relationship, giving people environmental awareness through environmental education is required. Ecology Based Summer Camp Project which was held in 2011 in cooperation with Niğde University and TUBITAK can be given as an example of awareness-raising activity. This and similar projects play a key role in overcoming many environmental problems by providing students and their teachers with environmental awareness.

Key words: Environmental Education, Environmental Awareness, Students, Teachers.

Giriş

Günümüzde çölleşen ormanlar, yok olan türler, kirlilik ve değişen iklim koşulları gibi küresel çevre sorunlarının, insanın doğayla girmiş olduğu yanlış ilişkiler neticesinde ortaya çıktığı söylenebilir. İnsan bir parçası olduğu doğayı üretim için bir araç konumuna indirgemekte, ona yabancılaşarak âdeta vahşileşmektedir. Böyle bir yabancılaşma da doğal kaynakların acımasızca yok edilmesine olanak tanımaktadır. Bu olumsuz tablo karşısında öncelikle doğaya hükmeden ve insanı merkeze alan görüşlerin terk edilerek, insanın doğanın efendisi değil de onun bir parçası olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Çünkü tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmelerinde elverişli çevre şartları birinci derecede önem taşımaktadır. Yaşamak için tüm canlılar temiz hava, su ve besine ihtiyaç duymaktadır. Çevrenin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması bu nedenle acil olarak yapılması gerekenler arasında birinci sırada yer almaktadır. Bu bağlamda insanların çevre değerlerinin önemi konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu bilinçlendirmenin çocuklara yapılması daha güvenli yarınlar için önemli bir adım olacaktır. Çünkü bugünün küçükleri olan çocuklara yarınlar emanet edilecektir. Çocukların sosyal ilişkileri ve kişiliklerini geliştiği bir dönem olan ilköğretim bu bağlamda büyük önem taşımaktadır. Doğa sevgisi ve çevre bilincini katılımcılara vermek adına Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK iş birliğiyle gerçekleştirilen Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi'ndeki tüm etkinlikler, öğretmenleriyle beraber öğrencilerini kapsamaktadır. Çevre bilincini hem öğretmenlere hem de öğrencilerine disiplinlerarası nitelikte yapılan çevre eğitimiyle kazandırmayı hedefleyen bu projeye dayalı olarak yapılan bu çalışma, hem çevre eğitiminin niteliğini ortaya koyması hem de bu konuda yapılacak başka çalışmalara örnek oluşturması açısından önem taşımaktadır. Çalışmadaki veriler konuyla ilgili yerli ve yabancı makale, kitap, internet sitelerinden ve katılımcıların proje ile ilgili görüşlerine başvurularak elde edilmiştir.

1. Kavram Olarak Çevre

Çevre, canlılar için büyük bir anlam ifade etmektedir. Canlıların yaşamak için soluk aldıkları, beslendikleri, barındıkları ve türlerini sürdürdükleri ortamı onlara çevreleri sağlamaktadır. Canlılar çevreleriyle bir bütün olarak yaşamlarını sürdürmekte ve bu bütünlük içinde yaşam mücadelesi vermektedir. Onları çevrelerinden ayrı olarak düşünmenin mümkün olmadığı söylenebilir.

Kavram olarak çevre, insanın diğer insanlarla karşılıklı ilişkilerini, insanların bu ilişkiler sürecinde birbirlerini etkilemesini, insanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla, yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimini, insanın canlılar dünyası dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamdaki tüm cansızlarla, yani hava, su, toprak, yeraltı zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini ve bu ilişkiler çerçevesinde etkileşimini anlatmaktadır (Keleş vd., 2009: 52). İnsan ve diğer tüm canlı varlıklar ile birlikte doğanın ve doğadaki insan yapısı öğelerin bütünü çevreyi oluşturmaktadır (Ertürk, 1998: 45). Bu ifadeler çerçevesinde çevre, canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı olarak tanımlanabilir (T.C. Çevre Kanunu). Bir başka yönden çevre, canlı ve cansız varlıklardan oluşan ve bu öğelerin her an birbirleriyle etkileşim içinde oldukları disiplinlerarası bir sistem olarak da tanımlanabilir (Sevinç vd., 2009: 15). Kısaca çevre, canlıları çevreleyen ve bir çok yönden etkileyen koşullar anlamına gelmektedir (Sharma, 2012). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çevre kavramı canlılar için çok fazla şeyi ifade etmektedir. Canlılar yaşamak için çevrelerine muhtaç olduklarından, onları çevreleriyle bir bütün olarak görüp çevrelerinden ayrı düşünmemek gerekmektedir. Ancak insan kendisini doğanın üstünde konumlandırarak bu bütünlüğü bozmaktadır.

İnsan, öbür canlıların aksine, geliştirdiği teknolojiyle, çevresini kendi kontrolü altına almaktadır (Çepel, 2008: 159). Böylece giderek artan gereksinimlerini karşılamak üzere doğal yaşamı olumsuz yönde etkilemeyi sürdürmekte ve doğal kaynakları hızlı ve bilinçsizce tüketmektedir. Hızlı nüfus artışı da bu yok oluşun ivmesini artırmaktadır (Erentay ve Erdoğan, 2009: 4). Oysa çevre ve yaşam kalitesinin ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. İnsan hakları ihlalleri, hastalıklar, açlık, içme suyu yoksunluğu ve yoksulluk çevresel bozulmanın olduğu yerlerde daha fazla görülmektedir (Arvanitis, 2007: 296). Bu nedenle doğaya hükmetmek yerine onunla uyumlu birlikteliğin yollarının araması gerekmektedir.

Bir canlı türü olarak insan, diğer türlerden farklı olarak doğaya hâkim olmak, ona karşı üstünlük kurmak gibi bitip tükenmek bilmeyen arayışları ile aslında kendisinin de parçası olduğu doğaya yabancılaşmaktadır. Böyle bir

yabancılaşmanın sonucunda ise doğa bir zenginlik kaynağı olarak görülerek bilim ve teknolojinin de yardımıyla insan amaçları için bir araç konumuna indirgenmekte ve sınırsızca tüketilmektedir. Ancak günümüzde doğanın artık taşıma kapasitesi tükenmektedir. Küresel boyutta ortaya çıkan çevre sorunları gezegenimizin geleceğini tehdit etmektedir. İnsanların daha yaşanabilir bir dünya için çevre sorunları konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Onlara bu konuda doğa-insan uyumunu sağlayabilecek çevre eğitimi faaliyetleri yardımcı olabilecektir.

2. Çevre Eğitimi Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Çevre Bilincini Oluşturmadaki Önemi

Günümüzde çevre sorunları evrensel nitelikte olup, sınır ve ideoloji tanımamaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2009: 243). Genellikle çevre sorunlarının çözümünde ise eğitimin başta gelen bir çözüm yolu olduğu konusunda giderek yaygınlaşan bir görüş birliği gelişmektedir. Kuşkusuz, çevre sorunları, insanın doğal, yapay çevresini yeniden kavramasını, onu korumasını, yok etmeden kullanmasını gerektirmektedir. Aslında çevre sorunları, insanların çevresini kar dürtüsüyle alabildiğine sömürmesinden, bireysel çıkarlarını toplumun ortak çıkarlarından daha üstün tutmasından kaynaklanmaktadır (Geray, 1997: 323-324). İnsanların çevre sorunlarının arkasında yatan gerçek nedenlerle ilgili olarak bilinçlendirilerek doğayla uyumlu birlikliliklerinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çevre eğitimi insanlara yol gösterebilecektir. Çevre eğitimi; toplumun her kesiminde yer alan insanların, çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu ve kalıcı davranış değişikliklerine gidilmesi, doğal, tarihi, sosyokültürel değerlerin korunması, çevresel konulara aktif olarak katılımı ve sorunların çözümünde yer alabilmesi olarak tanımlanabilir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004: 452). Bir başka yönden çevre eğitimi, bireylerin içinde yaşadıkları çevre hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeylerini yükseltmek için girişilen eğitim çabaları olarak da ifade edilebilir (Gülay ve Önder, 2011: 47). Çevre eğitiminin, doğal ya da yapay çevre hakkında duyarlı ve bilgili bir vatandaşlık anlayışını geliştirmeyi hedefleyen disiplinlerarası bir çalışma alanı olduğu söylenebilir (Gülay ve Öznacar, 2010: 2). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çevre eğitimiyle bireylerde çevre sorunlarına ilişkin bir bilinç ve farkındalık oluşturulması hedeflenmektedir.

Günümüzde çevre sorunlarına karşı insanlardaki bilinçlenme çevre eğitimiyle gerçekleştirilebilecektir. Aksi hâlde çevre sorunları çok daha büyük boyutlara gelebilecektir. Sanayi Devrimi ile beraber artan çevre sorunları, günümüzde zaten insanlarla beraber tüm canlıların geleceğini tehdit etmektedir. Böyle bir olumsuz tablonun varlığına rağmen, çevre eğitimiyle bilinçlendirilmiş nesiller gelecek için umut vaat etmektedir. İnsanların yapmış oldukları yanlışlıklar yine insanlar tarafından

düzeltilenilecektir. Buradaki anahtar kavramın çevre eğitimi olduğu söylenebilir. Ancak insanları bilinçlendirmek adına çok önemli bir yere sahip olan çevre eğitiminin kavram olarak kullanılması bile fazla geriye gitmemektedir.

Çevre eğitiminin tarihsel yönden gelişimini etkileyen belli başlı olaylar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Palmer, 1998: 6):

- 1948:** Paris'te IUCN (International Union for Conservation of Nature)-Uluslararası Doğayı Koruma Birliği Konferansı'nda ilk defa çevre eğitimi kavramının kullanılması,
- 1949:** Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin resmi olarak kurulması,
- 1965:** İngiltere'de çevre eğitimi kavramının ilk olarak kullanılmaya başlaması,
- 1968:** Paris'te UNESCO himayesinde Biyosfer Konferansı'nın düzenlenmesi,
- 1970:** İngiltere'de CEE (The Council For Environmental Education)-Çevre Eğitimi Konseyi'nin kurulması ve konsey tarafından aynı yıl ABD Nevada'da Çevre Eğitiminin Tanımı isimli bir toplantının yapılması,
- 1972:** İsveç Stokholm'de Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nın yapılması,
- 1975:** UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) ve IEEP'in (Uluslararası Çevre Eğitim Programı) kurulması ve UNESCO/UNEP iş birliği ile Belgrat'ta çevre eğitimi üzerine uluslararası boyutta bir çalıştayın yapılması,
- 1977:** UNESCO himayesinde ilk olarak Tiflis'te çevre eğitimi üzerine uluslararası boyutta bir konferansın yapılması ve Tiflis Bildirgesi'nin yayımlanması,
- 1980:** IUCN, UNEP ve WWF (World Wildlife Fund)- Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı iş birliği ile Dünya Koruma Stratejisi'nin hazırlanması,
- 1987:** UNESCO/UNEP iş birliği ile 1987 Moskova'da Uluslararası Çevre Eğitimi ve Öğretimi Kongresi'nin yapılması, 1987 yılının Avrupa Çevre Yılı seçilmesi ve Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından "Ortak Geleceğimiz" adlı

Brundtland Raporu'nun hazırlanması,

- 1988:** Avrupa'da çevre eğitimi üzerine ilke kararlarının alınması,
- 1990:** İngiltere'de çevre eğitimi ile ilgili ulusal müfredat programının yayımlanması,
- 1991:** Dünyayı Umursamak: Sürdürülebilir Bir Hayat Stratejisi'nin yayımlanması,
- 1992:** Rio'da BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın (Rio Dünya Zirvesi) yapılması,
- 1996:** İngiltere'de çevre eğitimi üzerine devlet stratejisinin belirlenmesi (Palmer, 1998: 6).

1992 yılında Rio'da yapılan zirve toplantısında ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramı çevre eğitimi ile de ilişkilendirilmiş ama Rio Zirvesi'nden on yıl sonra yapılan Johannesburg'da Türkiye'nin de katıldığı Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde 2005-2014 yılları arası Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim On Yılı olarak belirlenmiştir (Lee ve Williams, 2006:10). Bu kapsamda, üye ülkelerin kaliteli ve sistemli bir yapıya sahip çevre eğitim politikalarını benimseyerek ve uygulayarak, özellikle gençler arasında iklim değişikliği ile ilgili bilgi düzeyinin artırılması ve gençlerin iklim değişikliği ile ilgili gerek kişisel gerekse profesyonel anlamda harekete geçmelerinin sağlanması ön planda tutulmaktadır (Bölgesel Çevre Merkezi, 2011). Böylece insanlık kendisinin neden olduğu çevre bunalımının topluma çevre bilincinin verilmesiyle aşılabileceğini artık kabul etmektedir. Bu bilincin verilmesinde de çevre eğitimi büyük önem taşımaktadır.

Çevre eğitiminin dünya için önemi artık günümüzde tartışılmamaktadır. Oysa yukarıdaki çevre eğitimi için birbirini takip eden tarihsel sıralamaya bakılacak olursa, başlangıcın dünya tarihi içinde pek de gerilere gitmediği söylenebilecektir. Çünkü insanlar çevre sorunları kendilerini rahatsız etmeye başladıklarında çevre eğitiminin önemini hissetmeye başlamışlardır. Ancak çevrenin kendisi için değerli olduğu ve korunarak geliştirilmesi gerektiği insanlar için çok da önem taşımamaktadır. Oysa çevre eğitimi ile asıl verilmek istenen mesajın, çevre sorunlarına neden olan insanı bilinçlendirerek ona bu sorunların kaynağı olarak çevrenin korunmasının ve saygı duyulmasının önemiyle ilgili gerçek farkındalığı kazandırmak olması gerekmektedir.

Çevre eğitiminin amacı, dünyanın karşı karşıya bulunduğu sorunlardan haberdar, bu sorunların nasıl çözülebileceğini bilen ve buna gönüllü olan vatandaşlar yetiştirmek olarak belirtilebilir (Alım, 2006: 604). Böyle bir

amaca ulaşabilmede iletişim araçları büyük önem taşımaktadır. Çünkü iletişim araçlarının yardımıyla hızlı bir biçimde uygulanacak eğitici programlar öncelikle çocuklara verildiğinde, birkaç kuşak sonra meyvelerini toplamak mümkün olabilecektir. Yetişkinlerin eğitimi ile de, doğa bilinci yaygınlaştırıldığında sorunlara bakış açıları denetime alınacak ve uygun politikalar üretilebilecektir. Geleceğimizin güvencesi, insan türünün devamı ancak böyle önlemlerle, bilinç kazandırarak sağlanabilecektir (Alpagut, 1997: 118-119). İnsanlara eğitim yoluyla verilebilecek çevre bilinci, pek çok sorunu kökünden çözüme kavuşturabilecektir (Karataş, 2011). Böylece insanlar çevreyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanabileceği bir eşya olarak değil de onu bir parçasıymış gibi görerek koruyacak ve geliştirmeye çaba gösterebileceklerdir (Talas ve Karataş, 2012: 110).

Birçok bilim adamının vurguladığı gibi çevre bilinciyle; çevre bilgisi, çevreye olan tutum ve çevreye yararlı davranışlar amaçlanmaktadır. Bunlar kısaca şöyle açıklanabilir (Erten, 2004: 4-5):

- **Çevre Bilgisi:** Çevreye ait sorunlar, bu sorunlara aranan çözüm yolları, ekolojik alandaki gelişmeler ve doğa hakkındaki tüm bilgilerdir.
- **Çevreye Yönelik Tutumlar:** Çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yönelik davranışlara gösterdikleri olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerin hepsidir.
- **Çevreye Yararlı Davranışlar:** Çevrenin korunması için gösterilen gerçek davranışlardır. Bu tür davranışlar literatürde, çevre dostu veya çevreye yararlı davranışlar olarak yer almaktadır.

Çevre bilincine sahip bir kişi, çevre dostu davranışların yanı sıra, çevrenin bozulmasına tarafsız, duyarsız kalmayacak, egoist davranmayacak ve kişisel kazanımlarını hırsla dönüştürmeyecektir. Kısaca çevre sorunlarına karşı duyarlı olmak, çevre bilincine sahip birey olmak ile aynı anlama gelmektedir (Erten, 2004: 5). İnsanların çevre konusunda bilinçlenmesi, duyarlılık kazanması ve bunların zorunlu kıldığı davranış, tutum ve etkinlikleri gösterebilmesi de ancak çevre eğitimiyle olanaklı olabilecektir (Özdek, 1993: 189). Görüldüğü üzere çevre eğitimi ile bireylere çevre bilinci kazandırılabilir.

Çevre bilincinin düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutları bulunmaktadır. Diğer bir deyişle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarılması olan davranışlardan ve duygulardan oluşmaktadır. Böylesine kapsamlı bir kavramın gelişimi de kuşkusuz basit bir süreçle oluşmamaktadır. İnsanoğlunun çevresiyle etkileşime girişiyle ivme kazanan bu süreç yaşam

boyu devam etmektedir. Çevre bilinci kişilik gelişimine paralel olarak çeşitli etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişmektedir. Çevre bilincinin geliştirilmesinde aile, eğitim kurumları, kitle iletişim araçları ve sivil toplum örgütlerinin önemli rolleri bulunmaktadır. Çevre bilinci yaşam boyunca gelişebilen dinamik bir yapı içermektedir. Ancak çocukluk yıllarında oluşturulacak temel, büyük önem taşımaktadır. Özellikle okul içinde yürütülen çevre eğitimi uygulamaları, öğrencilerin çevrelere karşı sorumlu davranış kalıpları geliştirmelerine katkı sağlayabilecektir (Ay, 2010: 77). Çünkü tutumların küçük yaşlarda etkili öğrenildiği ve öğrenilenlerin de (doğru veya yanlış) zor değiştirilebildiği bilinmektedir. Bu nedenle çevre eğitiminin ailede başlayarak ilköğretimde öğrencilere çevre bilinci ve çevreye karşı olumlu tutumun kazandırılması gerekmektedir (Alım, 2006: 605). Ailesinde gördüğü davranışları taklit yöntemiyle öğrenebilen çocuklar, bunları ileride sosyal hayatlarında da gösterebilecektir. Okul ve ailenin bu nedenle çocukların sağlıklı bireyler olmaları için iş birliği yapmaları gerekmektedir. Ailelerin de katılabileceği çevre eğitimi faaliyetleriyle hem çocuklara hem de velilerine okul yönetimi tarafından çevreye yönelik olarak yararlı davranışlar kazandırılabilir.

3. İlköğretim Öğrencileri İçin Çevre Eğitiminin Önemi ve İçeriği

Çeşitli sorunlardan arındırılarak yaşanabilir ve sağlıklı bir çevre oluşturulmasında çevre eğitimi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, ülkemizde temel ve zorunlu eğitim olan ilköğretimde başarılı bir çevre eğitiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Gökçe vd., 2007: 464). Çünkü çocuklarda çevreye yönelik zihinsel duyarlılığın daha çok 9-10 yaşlarında gelişme gösterdiği bilinmektedir (Demirkaya, 2006: 208). İlköğretim düzeyindeki eğitimle çevreye duyarlı bireyler yetiştirilebilmesi için öncelikle öğrencilerin çevreye yönelik bilgi, bilinç ve tutum düzeylerinin belirlenmesi ve daha sonra bunların geliştirilmesi daha olumlu sonuçların alınmasını sağlayabilecektir. Çünkü insanlar çevreye yönelik olarak ne kadar bilgi, bilinç ve olumlu tutuma sahip olurlarsa çevre sorunlarının o ölçüde azalacağı söylenebilecektir (Gökçe vd., 2007: 464). Bu bağlamda, çevre bilincine sahip bugünün küçüklerinin yarının büyükleri olacağı göz önünde bulundurularak ilköğretim öğrencilerine bu bilincin verilmesi büyük önem taşımaktadır. Çevre eğitimi bu konuda öğretmenlere rehberlik edebilecektir.

Çevre eğitiminde öğrencilerde davranış değişikliğine yol açabilecek somut örneklere başvurularak sınırsız bir laboratuvar olan çevrede uygulamalar yapılması ve bu çerçevede etkinliklerin sergilenmesi gerekmektedir. Böyle bir eğitimle öğrencilere gerçek anlamda çevre bilinci kazandırılabilir (Alım, 2006: 607). Çünkü burada asıl amacın; öğrencileri sadece bilgiyle yüklemekten ziyade, çevre bilinci kazanmış, çevreye duyarlı ve olumlu davranışlar edinmiş yurttaşlar olarak yetiştirilmesi olduğu söylenebilir (Demirkaya, 2006: 209). Sınıf ortamında doğadan kopuk

şekilde yürütülen çevre eğitimi faaliyetleri ise, öğrencilerin doğal çevrelerini doğru şekilde tanımaları ve çevrelerine bilinçli şekilde yaklaşmaları konusunda yeterince etkili olamayacaktır. Bu durum, çevre eğitiminde, öğrencilerin doğayla doğrudan etkileşime girerek canlı ve cansız varlıkları tanımlarına ve doğadaki ilişkiselliği ve bütünlüğü kavrayabilmelerine fırsat verecek öğrenme yaşantılarına yer verilmesinin gereğini ortaya koymaktadır (Özdemir, 2010: 125-126). İlköğretim çağındaki bir çocuğun böyle bir bütünselliği kavraması ise gelecekte çevre değerlerine önem vererek daha duyarlı olmasını sağlayabilecektir. Çünkü çevrenin bir bütün olduğunu kavrayan bir çocuk, ileride kendisinin de bu bütünün bir parçası olduğunu daha kolay görebilecek, çevresine zarar verdiğinde aslında kendisine zarar verdiğini anlayabilecektir. Ancak çocuklara bu bilincin verilebilmesi için öncelikle çocukları doğayla buluşturmak gerekmektedir.

Çocuklar doğada özgürlük, hayal gücü için alan genişliği, yetişkinlerin dünyasından uzak bir yer ve farklı bir huzur bulmaktadır (Louv, 2008: 10). Bu nedenle çevre eğitiminin bitki ve hayvanlar gibi somut canlı örneklerle doğal ortamda yapılması daha etkili sonuçların alınmasını sağlayabilecektir (Stokking vd., 1999: 14). Böyle olmasına rağmen birçok öğretmen çocukları doğayla bütünleştirmek yerine ne yazık ki “Çevre nedir? Çevre sorunu nedir? Su kirliliği nedir?” gibi yazılı ve sözlü sınavlarla değerlendirmeler yapmaktadır. Böylece sadece ezbere dayanan ve öğrenmenin en alt basamağı olan, bilme düzeyinin üzerine çıkamayan öğrenciler, bir üst sınıfa geçerken öğrendiklerinin ne anlama geldiğini bile kavramadan öğrendikleri bilgilerin büyük kısmını unutmaktadır (Alım, 2006: 606-607). Doğayla iç içe yapılacak bir çevre eğitiminde ki bu öğrencilerin okul bahçeleri de olabilir; öğretmen öğrencileri teşvik edici odak noktası olarak büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda öğretmene düşen görevler ise şöyle sıralanabilir (Samuel ve Sundar, 2007: 22):

- Öğrencilerin okul dışında, doğadaki öğrenme deneyimlerini çevre bilinci vermeye yönelik olarak zenginleştirmek ve çeşitlendirmek,
- Öğrencileri deneyime dayalı aktivitelerle öğrenmeye teşvik etmek ve katılımlarını artırmak,
- Öğrencileri sıkmadan eğlendirerek çevre eğitimini gerçekleştirmek,
- Öğrencileri doğaya götürerek çevreyi keşfetmelerini sağlamak ve onlara çevreye karşı sorumluluk bilincini aşılamak.

Öğretmenin yukarıdaki faaliyetleri gerçekleştirirken, öğrencileri birbirleriyle kaynaşarak grup çalışması yapmaya teşvik etmesi, anket veya gözlem gibi farklı yaklaşımlarla öğrencilerini takip etmesi, sorunların çözümünde yaratıcı ve yenilikçi olması, öğrencilerin iş birliği içinde bağımsız ortaklaşa küçük gruplar halinde öğrenmesini desteklemesi ve öğrencilerinin kavramada zorluk çektikleri noktaları paylaşarak onları

aydınlatması gerekmektedir. Ayrıca öğretmenin yeni fikir, yöntem ve mesleki yönden gelişime daima açık olması da çevre eğitiminde büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çevre eğitiminin hedeflerine ulaşabilmesinde bir öğretmenin yapılabileceği etkinlikler şöyle örneklenebilir: simülasyon, oryantiring, modelleme, çevreyi keşfetme, duyu organlarını kullanarak doğayı hissetme, doğada yalnızlığın kişisel yansımalarını tecrübe etme, harita çıkarma, diğer canlılarla etkileşim kurma, doğada gezinti yapma (Samuel ve Sundar, 2007: 23-24). Çevre eğitiminin yapılacak böyle etkinliklerle aktif öğrenme süreci kapsamında ele alınması gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin öğrendiklerini gerçek yaşamla, doğayla ilişkilendirmeleri bunları içselleştirmeleri açısından büyük önem taşımaktadır (Pandey, 2006: 19). Ayrıca öğrenciler neyi neden öğrendiklerini, çevrenin kendileri ve yaşadıkları toplum açısından ne anlama geldiğini ve yaşadıkları toplumun gerçek çevre sorunlarının kendilerini ne ölçüde etkilediğini bilirlerse çevre eğitimini önemseyecek ve yapılan çevre eğitimi daha kolay hedeflerine ulaşabilecek, öğrencilere bilinç kazandırabilecektir (Williams ve Smith, 84).

Çocukların sınıf ortamında da olsa günlük hayatın içinden olan tutum ve davranışları öğrenmelerinin daha kolay olduğu söylenebilir. Bu bağlamda onlarda alışkanlıkları oluşturmak için her şeye erken başlamak gerekmektedir (Day ve Midber, 2007: 208). İlköğretim başlangıç seviyesindeki öğrenciler için çevre konusunda bilinçlendirme faaliyetleri okul bahçesinin bir laboratuvar olarak kullanılmasyla başlatılabilir. Onlara yerel bitki ve hayvan çeşitleri tanıtılabilir. Bitkiler okul bahçesinin kuzey ve güney bölümüne ayrı ayrı ekilerek gelişimlerdeki farklar gözlemlenebilir. Öğrencilerin kendilerinin yapmış oldukları bu faaliyetler, onların doğa ve doğal süreçlere karşı duyarlılıklarını artırarak bir bilinç kazanmalarını sağlayabilecektir. Doğadaki gözlemlerinde tüm duyu organlarını nasıl kullanabilecekleri öğretilen öğrenciler, daha üst sınıfa geçtiklerinde bir ormanı bilimsel keşif ve araştırmalarında, edebi çalışmalarında veya uygulamalı matematikte nasıl kullanabileceğini bilebilecek ve bu süreçle beraber doğanın karmaşık yapısını kavrayabilecektir (Bodzin vd., 2010: 33). Hepsinden de önemlisi doğanın insan amaçlarından bağımsız olarak öncelikle kendisi için değerli olduğu bilincine varabilecektir. İşte böyle bir çevre bilincinin verilmesi amacıyla 18-22 Temmuz 2011 tarihlerinde Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK iş birliğiyle Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Meryem Nur Aydede koordinatörlüğünde ve Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ahmet Savran uzmanlığında “Kapadokya Yöresinde Ekoloji Temelli Yaz Kampı” düzenlenmiştir (Niğde Üniversitesi, 2011).

4. Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği

Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK iş birliğiyle doğal ve kültürel zenginlikleri bir arada barındıran Kapadokya bölgesinde uygulanan projede; katılımcılara alanında uzman çok sayıda akademisyen tarafından popüler bir dille seminer, gözlem, oyun, yaratıcı drama, grup çalışmaları, atölye çalışmaları gibi aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılarak çevre bilinci kazandırılması hedeflenmiştir (Niğde Üniversitesi, 2011). İnsan doğa arasında bağ kurabilen bu etkinlik diğerlerine örnek olması ve çevre eğitiminin uygulama boyutunda yapılabilirliğini göstermek açısından önem taşımaktadır.

Doğanın taşıyla, böceğiyle, ağacıyla bir bütün olduğunu katılımcılara göstermeyi ve onların çevre bilincini artırmayı amaçlayan bu projenin hedef kitesini ülkemizin çeşitli illerinde öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencileri ve bu okullarda görev yapan Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği branşlarındaki öğretmenler oluşturmaktadır. Proje kapsamında yapılan etkinlikler ise Tablo1’ de görülmektedir:

Tablo1: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Etkinlik Programı

Tarih	Saat	Etkinlik Konu Başlığı	Etkinliğin Yapılacağı Mekân
18/07/2011	09:30-10:20	Yerleşme ve Kayıt Açılış Toplantısı	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
18/07/2011	10:30-12:00	Drama I (Hadi Tanışalım)	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
18/07/2011	13:10-14:10	Doğa-Sanat Entegrasyonu	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
18/07/2011	14:20-16:30	Niğde Müzesi Gezisi	Niğde Müzesi
18/07/2011	16:40-17:40	Ekolojik Şehir I	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
18/07/2011	17:50-18:50	Benim Evcil Hayvanım	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
18/07/2011	19:30-20:00	Niğde Şehir Gezisi	Niğde
19/07/2011	09:30-18:50	Göreme Tarihi Milli Parkı Gezisi	Nevşehir-Kapadokya
20/07/2011	09:30-10:20	Ekolojik Ortamlar ve İnsan	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
20/07/2011	10:30-12:00	Dağcılık (Teorik)	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
20/07/2011	13:10-14:10	Çekirdekten Oluşan Ağaç ve Herbarium I	Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
20/07/2011	14:20-15:20	Böcek Eğitimi I (Teorik)	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
20/07/2011	15:30-16:30	İnsansız Dünya	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
20/07/2011	16:40-17:40	Ekolojik Şehir II	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
20/07/2011	17:50-18:50	Niğde Gezisi II: Niğde Kalesi	Niğde Kalesi
21/07/2011	09:30-18:50	Aladağlarda Ekoloji Temelli Bir	Aladağlar Milli Parkı

		Gezi	(Emli Vadisi)
22/07/2011	10:30-12:00	Herbaryum II	Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
22/07/2011	13:10-14:10	Böcek Eğitimi II (Uygulama)	Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
22/07/2011	16:10-17:30	Projenin değerlendirilmesi, Kapanış ve Niğde'den Ayrılış	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Tablo 1'de de görüldüğü üzere proje kapsamında öncelikle proje yöneticisi tarafından katılımcılara projenin içeriği ve yapılacak etkinliklerle ilgili detaylı bilgiler verilmiş daha sonra ise katılımcıların birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamak amacıyla ilgili uzman öğretim elemanın koordinatörlüğünde oyunlarla çeşitli faaliyetler yapılmıştır. Daha sonra, çeşitli uygarlıkların binlerce yıllık zengin kültür birikimini ziyaretçilerine sunan Niğde Müzesi gezilerek katılımcılara yine ilgili öğretim elemanı eşliğinde çeşitli bilgiler verilmiştir. Ekolojik Şehir I etkinliği, öğrencilere öncelikle ekolojik bir şehirde olması gerekenlerle ilgili olarak teorik bilgiler verilmiş, daha sonra da onlardan kumdan havuzda ekolojik şehir yapmaları istenmiştir. Bir başka etkinlik olarak slayt gösterileriyle katılımcılara inek, koyun, keçi gibi evcil hayvanların yaşam alanları, insanlara faydaları, beslenme ve üremeleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiş ve bu etkinlik sonrası da Niğde Şehir gezisi ile genel hatlarıyla şehir hakkında bilgiler verilmiştir. Projenin 2. günü tamamen Nevşehir-Göreme Tarihî Millî Parkı gezisine ayrılmıştır. Burada, tarihî alan içerisinde yer alan Üçhisar, Ürgüp, Yeni Zelve ve Çavuşini yerleşimleri de tüm tarihî ve doğal bütünlüğü içinde gezilmiş, peribacalarının eşsiz jeomorfolojik oluşumu ile ilgili öğretim elemanı tarafından bilgiler verilmiş, Millî Park içerisinde, hem doğal hem kültürel değerlerin farklı bir yaklaşımla gezilebilmesi amacıyla yürüyüş yapılmıştır. Projenin 3. gününde ilk olarak katılımcılara doğanın insan açısından önemi ve insanın doğaya karşı yapmış olduğu yanlış uygulamalar hakkında bilgiler verildikten sonra ilgili eğitmen tarafından dağcılığın dağlarda yürüyüş ve kamp kurmanın yanı sıra tırmanma sporunu da kapsayan bir doğa sporu olduğuna ve insanların dağcılıkla doğayı tanıyabileceği ve onunla bütünleşebileceğine değinilmiştir. 3. günün bir başka etkinliği ise öğrencilere kurutulmuş bitki örneklerinin belli bir sistemle düzenlenerek saklandığı yer olan herbaryum tanıtılmış ve bitkilerle ilgili slayt gösterileri eşliğinde konunun uzmanı öğretim elemanı tarafından detaylı bilgiler verilmiştir. Yapılan bu etkinliğin ardından ise yine slayt gösterileriyle konusunda uzman olan bir başka öğretim elemanı tarafından böcekler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bir başka etkinlik olarak yapılan sunuyla öğrencilere insanların da aslında doğanın bir parçası olduğu bilincinin verilmesi amaçlanmıştır. Ekolojik Şehir II etkinliğiyle iki ayrı grup halinde ekolojik şehirlerini oluşturan öğrencilerin kum havuzları incelenmiş ve yollarını, yerleşim yerlerini, rüzgar tribünlerini, ormanlarını

karton, boya gibi yardımcı malzemeler kullanarak öğrencilerin yaptıkları ekolojik şehirler, ilgili öğretim elemanının denetiminde gruplar arasında tartışılmıştır. Böylece öğrenciler daha önce kendilerine sorulan “Yeşil şehir nasıl olmalıdır?” sorusunun cevaplarını bulmuş ve bu cevapları uygulamalı olarak kum havuzunda canlandırma şansını elde etmiştir. Kum havuzu etkinliğinden sonra Niğde Kalesi’ne götürülen katılımcılara kale ve civarının tarihsel özellikleriyle ilgili bilgiler verilmiş, ancak bu bilgiler verilirken yapılandırmacı eğitim kapsamında katılımcıların yeni kazandığı bilgileri eski bilgileri ile karşılaştırarak ipucu sorularla zihinlerinde yeniden yapılandırmaları, bilgileri yorumlayabilmeleri sağlanmıştır. Projenin 4. gününde Aladağlar Milli Parkı sınırları içinde yer alan doğal güzelliklerinin yanı sıra vadi yürüyüşü için mükemmel denilebilecek Emlî Vadisi’ne bir gezi yapılmış ve bu geziyle katılımcılara laboratuvar, herbaryum veya slaytlar vasıtasıyla teorik olarak verilen bilgiler bilimsel nitelikli eğitim uygulamalarıyla pekiştirilmiştir. Vadideki endemik bitki türlerini, böcekleri, ağaçları katılımcılar yerinde görüp tanıma şansını elde etmiştir. Dağcılık eğitmeni tarafından kamp malzemeleri tanıtılmış ve kamp çadırının nasıl kurulacağı yine uygulamalı olarak gösterilmiştir. Katılımcılara doğadaki her varlığın değerli olduğu ve türlerin sürdürülebilirliği için doğadan fotoğraftan başka hiç bir şeyin alınıp gidilmesinin doğru olmadığı, yürüyüşlerde bile herhangi bir canlıya zarar vermemek, bir türü yok etmemek amacıyla arkadaki kişinin önündekinin adım attığı yere atması gerektiği belirtilmiştir. Daha sonra doğada yürüyüş yapılarak bir sonraki güne hazırlık olmak üzere herbaryum ve böcek koleksiyonu için bitki ve böcek örnekleri toplanmıştır. Örnekler geziye eşlik eden konusunun uzmanı olan öğretim elemanları tarafından katılımcılara bilgiler verilerek sınıflanmış ve yapılan işlemlerin önemi belirtilerek herbaryum ve böcek müzelerinin kaybolan türlerle ilgili bir kontrol mekanizması niteliğinde olduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca bölgenin jeolojik oluşumuyla ilgili yine konusunun uzmanı bir başka öğretim elemanı tarafından ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Kısacası bilimsel yöntemlerle görsel ve uygulamalı olarak örnekleme metodu çerçevesinde etkinlikler yapılmış, katılımcıların doğayla bütünleşmeleri sağlanmıştır. Projenin 5. ve son gününde bir önceki günde toplanan bitki ve böcek örneklerinin koleksiyon amaçlı etiketlenme yöntemleri ve koleksiyonun doğa sevgisiyle nasıl bir bağlantısı olduğu açıklanmıştır.

4. 1. Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi İzlenimleri

Öğretmenlerini öğrencileriyle beraber uygulamalı bir şekilde eğiterek onlara çevre bilincinin verilmesini hedefleyen Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi’nin katılımcılarla yapılan birebir görüşmeler neticesinde başarıya ulaştığı söylenebilir. Bu bağlamda proje ile ilgili olarak Türkiye’nin Iğdır, Edirne, Gaziantep, Antalya, Niğde, Konya, Ordu gibi farklı illerindeki ilköğretim kademesinde görev yapan öğretmenlerin projeye ilgili görüşleri şöyle özetlenebilir:

- Çevrede yetişen bitki ve böcek çeşitliliğini öğrencilere göstermek, doğa sevgisini onlara kazandırmak ve çevre bilincini uyandırmak açısından okullarda herbaryum ve böcek müzesinin oluşturulması gerekmektedir.

- Öğrencilerin yaşadıkları çevreye karşı farkındalıklarını artırmak için doğa gezilerinin yapılması yararlı olacaktır.

- Doğa sevgisini öğrencilere verebilmek için doğada uygulamalı faaliyetler büyük önem taşımaktadır. Böylece öğrenciler gördükleri ve yaşadıklarını içselleştirerek unutmayacaklardır.

- Sadece doğal çevre değil tarihsel çevrenin de gezilerek tanıtılması gerekmektedir. Buralarda yapılacak bilgilendirici faaliyetler çocukların tarihsel çevrenin önemini anlamasını sağlayacaktır.

- Okullarda çevre eğitimi etkinliklerinin doğada oyunlarla veya grup çalışmalarıyla yapılması ve öğrencilerin bu faaliyetlere aktif katılımlarının sağlanması çevre bilincinin kazandırılması açısından yararlı olacaktır.

- Öğrencilerde çevre bilincini oluşturmak adına yapılan bu çeşit faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Böylece öğrencilerin hem çevre bilinçleri hem de katıldıkları sosyal etkinliklerle iletişim becerileri artacaktır.

- Öğrencilerin yaşadıkları bölgeyle ilgili farkındalığını artırmak, onlara ekolojik zincir içerisinde insan doğa ilişkisini kavratmak disiplinlerarası çalışmayı gerektirmektedir.

- Yapılacak bu çalışmalarla çevre bilinci kazanan öğrenciler, çevreye zarar verdiğinde sonucun yine insana döneceğini kavrayabilecek, aslında kendilerinin de doğanın bir parçası olduğunu anlayabilecektir.

Öğretmenleriyle beraber projeye katılan ve Türkiye'nin farklı illerinde öğrenim gören 6. 7. ve 8. sınıf yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin proje hakkındaki görüşleri ise şöyle özetlenebilir:

- Yapılan proje böcekler, çiçekler, evcil hayvanlar ve doğa ile ilgili çok fazla bilgiler edinilmesini sağlamıştır. Bu bilgiler canlılar ve doğa sevgisini artırmaktadır.

- Tarihsel çevre bir ulusun kültürü ve geçmişiyle ilgili büyük anlam ifade etmektedir. Tarihsel çevrenin korunması ve zarar verenlerin uyarılması gerekmektedir.

- Doğada her şey bir bütündür ve insanlar da tüm canlılar gibi bu bütünlüğün parçasıdır.
- Çevre bilincini verebilmek adına arkadaş çevresinin de öğrenilenler doğrultusunda aydınlatılması gerekmektedir.
- İnsanların yaptığı yanlış uygulamalar çevreye ciddi zararlar vermektedir.
- Çevre ile ilgili yapılan faaliyetler, okul dışında ve doğada daha yararlı ve eğlenceli olmaktadır.
- Doğal kaynakları kullanırken dikkatli olmak, bilinçli hareket etmek gerekmektedir.
- Doğaya zarar verilmesi tüm canlılara zarar verilmesiyle aynı anlama gelmektedir.
- Türkiye'nin dört bir yanından arkadaşlar kazanmak ve bu arkadaşlarla çevre konusunda bilgiler paylaşmak bilinçlenmek adına daha yararlı sonuçlar doğuracaktır.

Öğretmenleriyle beraber öğrencilerin yapılan projeye ilgili düşünce ve yorumları projenin hedefine ulaştığını göstermektedir. Çünkü yapılan projede ulaşılmak istenen noktanın çevre bilinci kazandırmak olduğu söylenebilir. Bu sonuca, öğrenciler ve öğretmenleriyle yapılan birebir görüşme neticesinde ulaşılmış ve elde edilen bulgular yukarıda özetlenmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin çevre eğitiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak deneyim ve çevre bilinci kazanması, okullarında daha yararlı olmalarını sağlayabilecek, çevreye daha duyarlı öğrenciler yetiştirmelerini kolaylaştırabilecektir. Öğrencilerin ise proje çerçevesinde yaptığı tüm etkinlikler, onların doğanın bir bütün olduğunu ve bu bütünlük içinde insanlara düşen görevin doğayı yok etmek yerine korumak ve geliştirmek olduğunu anlamasını sağlayabilecektir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim, politika, ekonomi gibi yaşamın bütün alanlarında canlılığın sürdürülebilirliğini merkeze alan bir kültürün içselleştirilmesi, insan-çevre bütünlüğü ve uyumunun yollarını açarak tüm canlılar için yaşam kaynağı olabilecektir. İnsanların doğanın cömertliği karşısında tarih boyunca göstermiş olduğu bencilce davranışların, Sanayi Devrimi ile beraber daha da artarak günümüzdeki bu olumsuz tabloya neden olduğu söylenebilir. İnsanların doğayla bütünleşmeleri, onunla uyumlu bir biçimde yaşamaları gerekmektedir. Çünkü doğanın bir parçası olarak insanların doğadan koparak ona karşı yabancılaşmaları, aslında yine kendisine karşı yabancılaşmasıyla aynı anlama gelmektedir. Her şeye maddeci gözle bakmaya başlayan

insanlar, doğanın alınıp satılan bir değer olarak görüldüğü bir dünyada insani ilişkilere de aynı boyutta bakmaktadır. Oysa doğaya bakıldığında doğadaki ilişkilerin kar elde etmek için değil de daha çok yaşamak, hayatta kalmak üzere devam ettiği görülebilecektir. İnsanların sadece daha fazla kazanç uğruna doğal kaynakları sınırsızca tüketmesi ise aslında yine kendisine zarar vermektedir. Küresel boyutta ortaya çıkan çevre sorunları bunu tüm açıklığıyla göstermektedir.

Doğa-insan çatışmasına artık bir son verme zamanının geldiği söylenebilir. Doğanın, korunacak bir varlık olduğunu artık insanlığın görmesi, anlaması ve onu fethetmekten, yıpratmaktan ve asıl önemlisi daha fazla kirletmekten vazgeçmesi gerekmektedir (Güney, 2004: 16). Bu bağlamda doğa-insan ilişkilerinin yeniden yapılandırılarak, doğanın kendisi için değerli olduğu ve korunarak geliştirilmesi gerektiği fikrinin özellikle çocuklara verilmesinin büyük önem taşıdığı söylenebilecektir. Yarının büyükleri olarak çocuklar, çevre bilinciyle yetiştirilebilirse daha güvenli bir geleceğin kapıları da açılacaktır. Çocuklarla beraber onları eğitecek olan öğretmenlerin de çevre bilincine sahip olması büyük önem taşımaktadır. Çünkü çevre bilincine sahip öğretmenlerin vereceği eğitim ile çevreye yönelik olarak çocukların davranışları olumlu yönde değiştirilebilecektir. İşte Niğde Üniversitesi ve TÜBİTAK iş birliği ile Niğde ili sınırları içerisinde 2011 yılında gerçekleştirilen ve beş gün süren Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi hem öğretmenlerin hem de öğrencilere çevre bilincini vermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu ve benzeri projelerin sayısı artırılarak doğa sevgisi ve çevre bilinci sadece öğretmen ve öğrencilere değil toplumun her kesiminden insana verilebilirse, tüm canlılar için daha güvenli ve sağlıklı bir geleceğin, kısacası daha yaşanabilir bir dünyanın kapıları da açılacaktır.

KAYNAKLAR

- Alım, Mete. (2006). Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Ekim, 14 (2), s. 599-616.
- Akgün, Abuzer; Atabek Yiğit, Elif, Omca Çobanoğlu, Elif, Balkan Kıyıcı, Fatime, Kıyıcı, Gülbin ve Cerrah Özsevgeç, Lale (2009). *Eğitim Fakülteleri İçin Genel Çevre Bilimi*. (Editör: Vahdettin Sevinç). Ankara: Maya Akademi.
- Alpagut, Berna. (1997). Doğal Çevre ve İnsanın Evrimi. (Editör: Ruşen Keleş). *İnsan Çevre Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Arvanitis, Agni Vlavianos. (2007). Bio-Politika: Bir Vizyon ve Umut Toplumu Kurmak. (Çeviren: Bülent Duru). *Çevre ve Politika Başka Bir Dünya Özlemi*. (Editör: Ayşegül Mengi). Ankara: İmge Kitabevi.

- Ay Selanik, Tuğba (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Çevre Bilinci Kazandırmada Medya Ürünlerinden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), s.76-93.
- Bodzin, Alec M., Klein, Beth Shiner ve Weaver, Starlin (2010). *The Inclusion of Environmental Education in Science Teacher Education*. New York, USA: Springer.
- Bölgesel Çevre Merkezi. (2011). İklim Değişikliği ile Mücadele için Geleceğe Yatırım. http://www.rec.org.tr/index.php?module=press&item=press_news_homepage&news_homepage_id=266 (E. T: 21.05.2012).
- Çepel, Necmettin. (2008). *Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri* (3. Basım). Ankara: TÜBİTAK.
- Day, Christopher ve Midbjer, Anita. (2007). *Environment and Children Passive Lessons From The Everyday Environment*.UK: Elsevier.
- Demirkaya, Hilmi. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitimine Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), s. 207-222.
- Erentay, Nilgün ve Erdoğan, Mehmet. (2009). *22 Adımda Doğa Eğitimi*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Erten, Sinan. (2004). Çevre Eğitimi Ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?. *Çevre ve İnsan Dergisi*.Sayı 65/66. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı.
- Ertürk, Hasan. (1998). *Çevre Bilimlerine Giriş* (3. Baskı). Bursa: Ceylan Matbaacılık.
- Geray, Cevat. (1997). Çevre Eğitimi. (Editör: Ruşen Keleş). *İnsan Çevre Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökçe, Nazlı, Kaya, Erdoğan., Aktay, Sayım ve Özden, Muhammet. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları. *İlköğretim Online*, 6(3), s. 452-468.
- Gülay, Hülya ve Önder, Alev. (2011). *Sürdürülebilir Gelişim İçin Okulöncesi Dönemde Çevre Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gülay, Hülya ve Öznacar, Mehmet Duran. (2010). *Okulöncesi Dönem Çocukları İçin Çevre Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güney, Emrullah. (2004). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Abdullah. (2011). Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Doğa Tarihi Müzeleri'nin Rolü. *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı:27. Kasım-Aralık.
- Keleş, Ruşen, Hamamcı, Can ve Çoban, Aykut. (2009). *Çevre Politikası*.(6. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalıoğlu, Mine ve Berkes, Fikret. (2009). *Çevre ve Ekoloji* (11. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lee, John Chi-Kin ve Williams, Michael. (2006). *Environmental and Geographical Education for Sustainability: Cultural Contexts*. New York. USA: Nova Science Publishers, Inc.
- Louv, Richard. (2008). *Doğadaki Son Çocuk*. (Çeviren: Temürcü). Ankara: TÜBİTAK.
- Niğde Üniversitesi Resmi Web Sitesi. (2011). Ekoloji Temelli Yaz Kampı Başlıyor. <http://www.nigde.edu.tr/page.php?news=767> (E.T: 21.05.2012).

Abdullah Karataş, Gökçe Aslan
İlköğretim Öğrencilerine Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği
The Role of Environmental Education in Gaining Environmental Awareness for Elementary School Students: The Sample of Ecology Based Summer Camp Project

- Özdemir, Oğuz. (2010). Doğa Deneyimine Dayalı Çevre Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Çevrelerine Yönelik Algı Ve Davranışlarına Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, s. 125-138.
- Özdek, Yasemin. (1993). *İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Palmer, Joy. (1998). *Environmental Education in the 21st Century: Theory, Practice, Progress and Promise*. UK, London: Routledge.
- Pandey, V. C. (2006). *Environmental Education*. New Delhi, India: Mehra Offset.
- Samuel, Kirubakaran ve Sundar, I. (2007). *Environmental Education: Curriculum and Teaching Methods*. New Delhi, India: Sarup & Sons.
- Sharma, Tiya. (2012). What Is Environment?. <http://www.publishyourarticles.org/eng/articles/whatis-an-environment.html> (E.T: 13.02.2012).
- Smith, Gregory ve Williams, Dilafruz. (1999). *Ecological Education in Action: On Weaving Education, Culture and the Environment*. USA: State University Of New York Press.
- Stokking, Karel, Van Aert, Lisette, Meijberg, Wiem ve Kaskens, Anneke. (1999). *Evaluating Environmental Education*. Cambridge, UK: IUCN.
- Talas, Mustafa ve Karataş, Abdullah. (2012). Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Önemi: Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of World of Turks)*, 4 (1), s.107-124.
- T.C. Çevre Kanunu. Kanun Numarası:2872. Kabul Tarihi: 09.08.1983. Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi: 11.08.1983. Sayı:18132. Yayımlandığı Düstur Tertip: 5, Cilt:22, Sayfa:499.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı (2004). *Türkiye Çevre Atlası*. Ankara.